

Almanca ve Türkçede ‘Emek’ Temalı Atasözlerinin Karşılıkları Üzerine Çeviribilim Odaklı Bir İnceleme

Rahman Akalın , Edirne

 <https://doi.org/10.37583/diyalog.1714926>

Öz

Atasözleri, deyimlerle birlikte sözcüklerin sözlük anlamlarının dışına çıkarak gruplaştığı ve o dili konuşanların kullanımları ile kalıplaşarak dilin söz varlığına giren ve söyleyeni belli olmayan söz öbekleridir. Dilbilimsel bakış açısının dışında deyimleri de içerisinde alan kalıplaşmış ifadeler, bir toplumun kültürünün, daha özel olarak da değer yargılarının çarpıcı bir biçimde dile getirilişidir. Bu yönü ile atasözleri halkbilimin bir konusu olmakla birlikte, temelinde dili ve iletişimi araştırma konusu yapan başka alanların da eğildiği çalışma alanlarından biridir. Öte yandan atasözlerinin karşılıklarının başka dillerde bulunması, geleneksel açıdan diller ve kültürler arasındaki aktarımı ön gören çeviri ediminde yer yer çevirmenler için bir meydan okumayı temsil etmektedir. Bu nedenle ilgili konu, betimsel açıdan çeviri araştırmalarının üzerine düşünce üretilen sahalarından biri olmaktadır. Bu çalışmanın ana odağı, Almanca-Türkçe dil çiftinde ‘emek’ temalı atasözlerinin karşılıklı aktarımıyla ilgili olanakları sorunsallaştırmaktır. Bu amaca ulaşabilmek için Almanca ve Türkçe için seçilen iki internet kaynağında tematik taramalar yapılmış, bulunan atasözleri tematik alt alanlarda kodlanmış ve iki dilde birbirini karşılayabilecek atasözleri gösterilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Atasözleri, Almanca atasözleri, Türkçe atasözleri, çeviri, çeviribilim.

Abstract

A Translation-Focused Study On The Equivalents Of ‘Labor’ Themed Proverbs In German And Turkish

Proverbs, along with idioms, are phrases where words are grouped beyond their dictionary meanings and enter the vocabulary of the language by becoming stereotypes with the use of the speakers of that language, whose utterer is unknown. Stereotyped expressions, which include idioms as well as linguistic perspectives, are a striking expression of a society’s culture, and more specifically, its value judgments. In this respect, although proverbs are a subject of folklore, they are also one of the fields of study that focus on other fields that research language and communication. On the other hand, the reception of proverbs sometimes represents a challenge for translators in the act of translation, which traditionally envisages transfer between languages and cultures. The main focus of this study is to problematize the possibilities of mutual transmission of ‘labour’ themed proverbs in the German-Turkish language pair. In order to achieve this goal, thematic scans were made in the selected data collection sources, the proverbs found were coded in thematic sub-fields and proverbs that could correspond to each other in two languages were shown.

Keywords: Proverbs, German Proverbs, Turkish Proverbs, translation, translation studies.

EXTENDED ABSTRACT

Proverbs are a phenomenon that belongs to both humans and language that serves communication. In this respect, proverbs are structures that contain historical, social and linguistic features in one sense. It is possible to see the reflection of society and cultural backgrounds on language in a very striking way in proverbs throughout the historical process. In this respect, they are structures that show the languages of societies at the level of vocabulary. In this sense, working with proverbs also means documenting the vocabulary of languages. If we look at the subject from a linguistic perspective, it can be said that proverbs are used in similar ways within societies and become common expressions in this sense. This situation, that is, the structural stereotypes of proverbs, does not give language users any room for maneuver in the use of proverbs. In this respect, translation studies can be perceived as a field of solution alongside fields such as folklore, literature and linguistics that study proverbs. Translation studies is a field of research that tries to establish principles for the phenomenon of translation, together with observations and descriptions on translation, and is also an interdisciplinary branch with a subordinate research volume on the ways followed / to be followed in translation.

The subject of the transfer of proverbs across languages and cultures is one of the topics researched in the literature of translation studies. The literature reveals that translators can use different methods in translating proverbs. Accordingly, translators can either ‘use a proverb that has the same meaning and form’ or ‘use a proverb that has the same meaning but a different form’. If there is no permeability between the languages that are the legs of the translation process, translators will ‘make paraphrases’ or ‘make reductions’. At this point, there are various preferred methods in translating proverbs. In this sense, the issue of translatability-untranslatability, which is also understood as a field of discussion in the intellectual and/or theoretical history of translation discussions, re-emerges. Languages that are historically and culturally close to each other, on the one hand, form language groups that are similar in terms of their sources and structures, and this increases the permeability between these languages. From a similar perspective, languages that are historically and culturally distant from each other present a difficult path for translators in translation, especially in literary translation. Today, the debate on translatability and untranslatability can be seen as a bygone debate in terms of today’s increasingly interactive environments. However, if there is one field of activity that keeps the topic alive and heated as a discussion, it is the translation of literature or, in a broader context, the translation of culturally charged expressions or phrases. Proverbs, on the other hand, are social and traditional cumulative structures that carry the most cultural load. At this point, the following basic questions have been the ones that determined the direction of this study: What is the main factor that determines the process in translating proverbs? Is it possible to have an attitude that can be highlighted as a strategy in every situation, even in different translation situations?

In the study, in search of answers to the basic questions asked here, firstly, the cultural and linguistic meaning of the concept of proverb was questioned. Subsequently, descriptive data collected from various sources regarding the transmission of proverbs were discussed from a theoretical perspective to form the basis for the treatment of the subject. In the applied part of the study, the theme of ‘labor’ was taken as sample and German and Turkish proverbs were scanned from two separate data collection sources. The findings are given in tables and the similarities between the proverbs of the two cultures and therefore the two languages are tried to be shown. The thematic areas that emerged in determining the commonalities between the proverbs of the two languages were presented as ‘time, mastery, consciousness, tool, cooperation, order, running to work, determination, well-being, trickery, functionality, savings, reward’. This comparison in the application section, on the one hand, revealed the approaches of the two cultures to the subject of ‘labor’, and on the other hand, revealed clues about the adaptation possibilities that my translators could use as an option in different translation situations. At this point, proverbs that are short and striking in content teach a lesson. In this respect, the message in proverbs comes to the fore. As a general result and inference, it is revealed that lexical translation does not yield results in the translation of proverbs, which are densely culture-laden units, especially between languages that are not culturally very close to each other, and instead, adaptation strategies can be applied to ensure that the same meaning is conveyed in the other language.

Giriş

Atasözlerinin oluşumunu insanlığın tarihine koştur görmek mümkündür. Yazıdan önce de insanların söz üzerinden duygu ve düşüncelerini görselleştirmek, başka bir deyişle daha canlı hale getirmek için sözcükleri gerçek anlamları dışına taşıyıp bir araya getirdikleri var sayılabilir. Bu yönü ile kalıplaşmış ifadeler, dilbiliminin bir konusu olmakla birlikte, edebiyatbilimin, özelde de halkbilimin bir konusu olagelmıştır. Bu çalışmada ilk kapsam sınırlaması, deyimleri dışarıda bırakarak araştırma odağını ‘atasözleri’ şeklinde belirlemek olmuştur. Ana eksen olarak hedef alınan atasözleri, elbette çeviribilim araştırmalarının da bir konusu olmuştur. Zira çeviribilim, diller ve kültürler arası aktarım edimini çeviri olgusunun boyutlarından biri olarak kavramakta ve bu konuda betimleyici araştırmalar yürütmektedir. Çeviribilim araştırmaları, çeviri üzerine gözlem ve betimlemelerle çeviri olgusuna yönelik üst ilkeler koymaya çalışan bir araştırma sahası olmakla birlikte, çeviride izlenen / izlenecek yollarla ilgili alt ulamlayıcı araştırma hacmine sahip disiplinler arası bir daldır. Daha doğrusu veya başka bir anlatımla çeviribilime, çevirmenlere yalnızca olgusal gerçeklikleri yansıtmak değil aynı zamanda çevirmenlere bir hareket çerçevesi sunma işlevi veya sözüm ona görevi de atfedilmektedir. Bu beklentinin ne kadar yerinde bir beklenti olduğu sorusu veya sorunu şöyle dursun, bir somut gerçeklik olarak çeviribilimcilerin somut çeviri problemleri ile de ilgilendikleri görülmektedir.

Bu kapsamda bu çalışmadaki ana amaçlardan biri Almanca-Türkçe dil çiftinde atasözlerinin karşılıkları üzerinde karşılaştırmalar yapmak, benzerlikleri ve farklılıkları ortaya çıkarmaktır. Bu karşılaştırma yapılırken örneklem olarak alınan mecralardan ‘emek’ temalı atasözleri seçilmiş ve örneklem, bu defa konusal bir sınırlama ile daraltmıştır. Bu konusal sınırlama, ‘emek’ temasının insan yaşamına dair önemli ve değer yargıları açısından kültürel fark yaratan bir kavram olmasındadır. Bu bağlamda Alman ve Türk kültüründe atasözleri üzerinden dile gelen değer yargıları arasında anlamlı bir farkın bulunup bulunmadığı sorgulanmıştır. Çalışmanın ikinci amacı ise, yapılan karşılaştırmalar üzerinden Alman ve Türk dillerine yansıyan değer yargılarının bir sonucu olan atasözlerinin ilgili dil çiftinde yapılacak çevirilerde hangi oranda ikame (karşılama, karşılanma) üretebileceğini saptamaktır. Zira çeviride gerek kaynak dil gerekse erek dil konumundaki diller arasında değiştirilebilirlik var ise, bu noktada yüksek oranlı çevrilebilirlikten söz etmek mümkündür.

Bu çalışmada atasözleri arasında yapılan karşılaştırmalarda belirlenmiş konusal sınırlama ‘emek’ kavramı ile uygulanmaktadır. Emek, bilindiği gibi insan yaşamı için en hayati ve kritik konulardan biridir. İnsanoğlu, var oluşundan beri temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için çalışmış, emeğini bu yönde ortaya koymuştur. İnsan ister kendisi için çalışıyor olsun, isterse emeğini başkalarının hizmetine veriyor olsun, beslenme, barınma, giyinme gibi temel ihtiyaçları için çalışmak durumundadır. ‘Emek’ kavramı ile ilgili açıklamalara bakıldığında ise Türk Dil Kurumu’nun ‘Güncel Türkçe Sözlüğü’nde üç ayrı tanım bulunduğu görülmektedir. Buna göre emek şöyle tanımlanmaktadır: “1. Bir işin yapılması için harcanan beden ve kafa gücü; alın teri, 2. Uzun ve yorucu, özenli

çalışma, 3. İnsanın bilinçli olarak belli bir amaca ulaşmak için giriştiği, hem doğal ve toplumsal çerçevesini hem de kendisini değiştiren çalışma süreci” (TDK 2024).

Bu tanımlarda, sözcüğün gerçek anlamından yan anlamlara doğru giden bir seyir izlediği saptanabilmektedir. Bu noktada kültürlerin kavrama bakış açılarıyla ilgili fikir vermesi açısından ‘emek’ karşılığı olarak düşündüğümüz ‘Arbeit’ sözcüğünün nasıl tanımlandığına bakalım. Duden’in (2024) tek dilli dijital sözlüğünde arama bölümüne ‘Arbeit’ yazıldığında beş ayrı tanımla ve alt grup tanımlarla karşılaşmaktadır¹. Buna göre Türkçede ‘emek’ ya da ‘iş’ anlamlarına gelebilecek ‘Arbeit’ sözcüğü şöyle tanımlanmaktadır:

1. a) Tek tek sorumluluklara sahip faaliyet, bir görevin yerine getirilmesi, b) Çalışma, başarma, faal olma; bir şey ile ya da bir kimse ile meşgul olma, c) Gayret, çaba, zorluk, zahmet, d) Mesleki uygulama, meslek; işyeri, 2. Bir başarı göstermek için yapılan bedensel hazırlık, antrenman, 3. a) Yarış atlarıyla ilgilenmek için verilen eğitim, b) av köpeklerine verilen eğitim, 4. a) Bir işi yaptıktan sonra ortaya çıkan eser, mahsul, ürün, b) sınıf çalışması, c) kendi doğası, yapılış tarzı içerisindeki eser; görünüş, 5. (Fizikte) Bir cisme yaklaşan gücün ve bunun etkisinde cisimden uzaklaşarak katedilen yolun ürünü (eğer güç ile mesafe aynı yönde buluşuyorsa) (DUDEN 2024).

Sözlük maddelerinde yapılan tanımların dışında, bugün ‘emek’ kavramını ‘duygusal, estetik, algısal, üretici odaklı, tüketici odaklı’ açılardan değerlendiren çok sayıda akademik çalışma mevcuttur. İş yaşamı bakımından çeşitli meslek grupları ışığında araştırma konusu yapılan emek kavramı, bu çalışma kapsamında ise dilsel ve kültürel bağlamlardan ele alınmaktadır. Bu noktada atasözleri, ‘emek’ kavramıyla ilgili algı, tutum veya değer yargılarının birer yansıması olarak alınmış, bunların karşılanması konusu, çeviribilim odaklı olarak ele alınmıştır.

Alanyazın

Kalıplaşmış ifadeler, gelişmiş ya da az gelişmiş olmalarından ya da öyle görülmelerinden bağımsız olarak her dilde söz konusu olabilecek dilsel bir fenomendir. Genellikle deyimler ve atasözleri biçiminde birbirinden ayrılan kalıplaşmış ifadeler, betimsel, canlı bir anlatım olanağını dil kullanıcılarına vermektedir. Bunlardan atasözleri ise toplumsal açıdan dili kullananlara, yani halka aittir, zaman içerisinde oluşmuştur. Türk Dil Kurumu’nun ‘Güncel Türkçe Sözlüğü’nde atasözü, “uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz; deme, mesel, sav, darbimesel” (TDK 2024) olarak tanımlanmaktadır.

Kuramsal açıdan Wilss (1977: 57) “insanlığın dil dışı deneyim alanı ortaksa, yani diller arasında bilişsel olarak da ortaya konabilecek bir karşılaştırılabilirlik² varsa” çevrilebilirlikten söz edilebileceğini savunmaktadır. Atasözlerinin çevirisinde, atasözlerinin aktarımı mı, yoksa karşılanması mı söz konusudur? Bu soru, bu çalışmanın araştırma sorularından biri olmakla birlikte dilbilimcilerin de çeviribilimcilerin de üzerine düşündükleri ve kuramsal veri üretmeye çalıştıkları bir sorgulama alanıdır. Çeviride

¹ Bu çalışmadaki çeviriler yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

² Almanca olarak ‘Kommensurabilität’.

çevirmenin bulduğu yaratıcı çözümler, atasözlerinin aktarımında bir karşılaştırmalı dil araştırmasını gerekli kılmaktadır.

Özbent (2022), atasözlerinin çevirisindeki sorunları şu şekilde bir araya getirmektedir:

- a) Kaynak dildeki bir atasözünün erek dilde bir karşılığının bulunmaması,
- b) Kaynak dildeki bir atasözünün erek dildeki bir atasözüyle oldukça benzeşmesine karşın, bağlamsal kullanımın farklı olabilmesi,
- c) Atasözlerindeki dil oyunlarının erek dilde ifade edilememesi, bu durumun da biçim farklılıklarına neden olması,
- d) Atasözlerindeki mecazi anlatımın her zaman aktarılamaması,
- e) Deyimselliği, uyağı ve ritmi erek dilde vermenin zor olması (Özbent 2022: 6).

Elbette diller farklı farklı dil ailelerine mensuptur. Bu noktada dillerin kaynağına, kökenine göre sınırlandırmaları ortaya çıkmaktadır. Bir dilin belli bir dil ailesine üye olması, o dilde ailenin diğer üyeleri ile yapısal benzerlikleri beraberinde getirmektedir. Bilindiği üzere, buradan da dillerin yapısal açıdan gruplandırmaları ortaya çıkmaktadır. Çevrilebilirlik ya da daha somut bir ifade ile diller arasındaki değiştirilebilirlik, dillerin birbirine yakınlık ya da uzaklıklarına göre değişmektedir. Diller arasındaki bu mesafe, antropolojik, kültürel, coğrafi, siyasi bir dizi nedenle açıklanabilmektedir. Atasözlerinin çevirisi bu bağlamda değerlendirilirse, özellikle birbirine çok yakın olmayan kültürler arasında sorunlar yaratmakta, çevirmenler bu durumun getirmiş olduğu kültürel bariyerleri aşmaya çalışmaktadırlar.

Özbent (2022: 14), atasözlerinin karşılanmasında “sözcüğü sözcüğüne bir aktarımın çoğu durumda imgenin ve anlamın kaybına, böylece çevirinin anlaşılmamasına yol açtığına, bir atasözünün alıntılanmasının ise oluşturulan imge üzerinden yalnızca istisnai durumlarda işe yaradığına” işaret etmektedir. O halde atasözlerinin aktarımında izlenecek yolların irdelenmesi gerekmektedir.

Alman atasözlerinin Slovakçaya çevirisiyle ilgili bir araştırmasında Seresová (2017: 98), “çevirmenin betimsel sözlerin erek dil okuyucusunda aynı düşünsel tartışmaları, aynı duyumları, aynı değer yargılarını ya da aynı yaşam anlayışlarını uyandırıp uyandıramadığını hesaba katması gerektiğini” ifade etmektedir. Bu bağlamda çevirmen “kalıplaşmış ifadelerde yalnızca aynı anlama değil, aynı zamanda aynı etkiye erek dilde varmaya çalışmalıdır”. Ancak bu amaç, yüksek düzeyli bir ideal durum gibi görünmektedir. Akar’a (2001: 1) göre “özel biçimi ve kültüre bağlı özelliklerinden dolayı kalıplaşmış ifadeler çevirmene parantez açmadan ve açıklama yapmadan özgüne uygun ve hatasız bir çeviri yapmak için hareket alanı tanımamaktadır”.

Baker’a (1992: 72) göre çevirmeneler atasözlerinin çevirisinde dört farklı yolu işletebilir. Buna göre ya “aynı anlama ve biçime sahip atasözünü kullanacak” ya “aynı anlama ancak başka biçime sahip atasözünü kullanacak” ya “açıklama yapacak” ya da “eksiltme yapacak”tır. Baker’ın saptaması, hiyerarşik bir strateji sıralaması gibi de okunabilmektedir. Dikkat edilirse burada Baker’ın yapmış olduğu ilk iki öneri, somut anlamda bir çeviriye işaret etmemektedir. Önerdiği son iki yöntemde ise ‘translation by

paraphrase' ve 'translation by omission' ifadeleri geçmektedir. Bu anlamda artık geride bırakmış olduğumuz çevrilebilirlik-çevrilemezlik tartışması ışığında çevirmenden beklenen karşılık üretmesidir. Bu üretim, ondan her koşulda bir yükümlülük alanı olarak beklenmektedir.

Atasözlerinin Almanca-İspanyolca dil çiftinde karşılanması üzerinde bir araştırma yürüten Hennequin ve Gruhn (2015: 68), Almancadan İspanyolcaya Meksikalı okuyucu için çevrilen bir yapıtta koşut metinlerin yazın çevirisinde yararlı olabileceğini ortaya koymaktadırlar. Bu çalışmada Meksika'nın İspanyolca atasözlerinden yani koşut metinlerden oluşan bir bütüncü temelinde, atasözlerinin temel özellikleri ile isteğe bağlı özellikleri çıkarılmıştır. Bu durum, bize atasözlerinin çevirisinde çevirmenin açıklayıcı çeviri ya da yeni üretim yerine öncelikle aynı içeriği karşılayan bir atasözünün erek dilde aranması gerektiğini anımsırmaktadır.

Bu çalışmada yukarıda anılan kuramsal arka plan dayanak yapılarak Almanca ve Türkçe arasında bir karşılaştırma ve eşleştirme yapılmaya çalışılacak, kültürel açıdan Alman ve Türk toplumlarının emek algılarının bir yansıması olan 'emek' temalı atasözlerinin iki yönlü olarak karşılanması üzerine saptamalarda bulunulacaktır.

Yöntem

Çalışmada şimdiye kadar konunun kuramsal arka planının işlenmesinde özellikle literatürde öne çıkan kaynaklar seçici biçimde okunmuş ve betimleyici biçimde ele alınmıştır. Çalışmanın uygulamalı bölümünde ise, veri toplamada iki internet sayfası, 'emek' ile ilgili atasözlerini saptamak için seçilmiştir. Bu internet sayfaları Almanca için 'www.aphorismen.de'³ adlı platform⁴, Türkçe için Türk Dil Kurumu'nun çevrim içi olarak erişime sunduğu 'Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü'dür. Veri toplama kaynağı olan Alman internet sayfası, Lehmann (1630), Simrock (1846), Wander (1867) gibi önemli derlemecileri kaynak göstermektedir. Diğer veri toplama kaynağı olan TDK'nın internet sayfası, ana sayfada çalışılabilir çeşitli sözlükleri barındırmaktadır. 2009'da kullanıma açılan Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü⁵ ile ilgili şu açıklamalar yapılmaktadır:

³ Web sayfasında verilen bilgilere göre, "aforizmaları toplama fikri 1997'de oluşmuştur. O dönem itibarıyla Peter Schumacher 40 yıl süresince her türden özdeyişi toplamıştır. Sonrasında arkadaşı Thomas Scheffer ile en iyi aforizmalardan bir seçkiyi internete vermeyi düşünmüştür. Bugün ise oldukça büyük bir arşiv hâlini almıştır".

⁴ Türkçede olduğu gibi Almancada da düzenleyici bir devlet kurumunun kullanılması hedeflenmiş ve Almanya'da benzer bir konumda bulunan IDS'in (Institut für deutsche Sprache) web sayfası incelenmiş ve çeşitli sözcüklerin çevrim içi olarak erişime sunulduğu, ancak atasözleri sözlüğünün bunlar arasında olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum, yani kaynakların resmî veya özel müesseselere ait oluşu, toplum içerisinde yaşayan canlı bir varlık olan dilin belgelenmesinde özel bir fark yaratmamaktadır.

⁵ Web sayfasında yer alan bilgilendirmeye göre, Prof. Dr. Şükrü Halûk AKALIN, Prof. Dr. Recep TOPARLI ve Uzm. Belgin TEZCAN AKSU tarafından hazırlanan Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Prof. Dr. Recep TOPARLI başkanlığında, Prof. Dr. Mustafa ÇİÇEKLER, Dr. Yücel DAĞLI, Seyit Ali KAHRAMAN ve Ş. Bilâl ÇAVUŞOĞLU'ndan oluşan Türk Dil Kurumu Elektronik Dil Yayıncılığı Araştırma ve Uygulama Çalışma Grubu tarafından genel ağ ortamına aktarılmış, 21 Mayıs 2009 günü Kars'ta düzenlenen II. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı'nda kullanıma açılmıştır.

Sözcüklerin ve terimlerin yanı sıra atasözleri ve deyimler, Türkçenin söz varlığını oluşturan önemli öğelerdendir. Atasözleri; uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikteki sözlerdir. Deyimler ise genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlamı olan kalıplaşmış söz öbekleridir. Her atasözü ve her deyim bir kültür değeridir. Bu kültür değerleri, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü adı ile herkesin kullanımına sunulmuştur. Veri tabanında 2.396 atasözü ve 11.209 deyim bulunmaktadır. (TDK 2024)

Her iki kaynaktan da tematik olarak ‘emek’ kavramıyla ilişkili tüm atasözlerinin bulunması hedeflenmiş, sonuçlar önce listelenmiştir. Ayrıca bu sonuçlarda, tematik olarak alt konular da belirtilmiştir. Son olarak da birbirini anlamsal açıdan karşılayabilecek Almanca ve Türkçe atasözleri listelenmiş ve sonuç çıkarımları yapılmıştır.

Bulgular

‘Emek’ Temalı Almanca Atasözleri

Alman web sayfasında tarama “Arbeit + Deutsches Sprichwort” şeklinde yapılmıştır. Bulunan sonuçlar içerisinde ‘emek’, ‘çalışma’ konusu ile doğrudan bağlantısı olmayan atasözleri çıkarılması sonucunda 58 atasözü bulunmuştur. Çalışmamızın dili Türkçe olduğundan Almanca atasözlerinin genel listesinin ve tematik alt alanlarının verildiği listede atasözlerinin anlamsal çevirisine de yer verilmektedir. Bu anlamsal çeviriler, bir ‘yeni üretim’ (Neuschöpfung) olması için değil, anlam alanının ortaya konması için yazar tarafından yapılmıştır.

Sıra	Atasözü	Anlamsal Çevirisi	Tematik Alt Alanı
1	Arbeite nur – die Freude kommt von selbst.	Sadece çalış – mutluluk kendiliğinden gelir.	Ödül
2	Besser gut ausruhen als schlecht arbeiten.	Kötü çalışmaktansa dinlenmek daha iyidir.	Esenlik
3	Wie wir die Arbeit anschauen, so schaut uns die Arbeit wieder an.	Biz işe nasıl bakarsak, iş de bize öyle bakar.	Bilinç
4	Arbeit hat bittere Wurzel, aber süße Frucht.	Emeğin kökü acıdır, meyvesi tatlı.	Ödül
5	Wo Arbeit das Haus bewacht, kann Armut nicht hinein.	Emeğin beklediği eve fakirlik girmez.	Ödül
6	Bete und arbeite.	Dua et ve çalış.	Bilinç
7	Einem willigen Knecht soll man nicht zuviel aufbürden.	Gönüllü uşağa, çok iş buyurmamalı.	İşe koşma
8	Schmutzige Arbeit, blankes Geld.	İş kirli, para pakıtır.	Ödül

9	Lust und Liebe zu einem Ding macht die schwerste Aufgabe gering.	Tek bir şeye duyulan arzu ve aşk, en zor görevi bile kolay eder.	Azim
10	Der Pflug am Morgen macht die besten Furchen.	Sabah yapılan sabanın arıkları iyi olur.	Zaman
11	Leb', als wolltest du täglich sterben, schaff', als wolltest du ewig leben.	Her gün ölecekmiş gibi yaşa, sonsuza dek yaşayacakmış gibi çalış.	Bilinç
12	Arbeit ist des Lebens Würze.	Emek, yaşamın tadı tuzudur.	Çalışkanlık
13	Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen!	Bugün elde edebileceğin şeyi yarına erteleme!	Zaman
14	Wenn Arbeit so leicht wäre, so tät's der Bürgermeister selbst.	Çalışmak kolay olsaydı, muhtarın kendisi de çalışırdı.	Bilinç
15	Wie die Arbeit, so der Lohn.	Emek neyse, ücret de o olur.	Ödül
16	Wie die Bezahlung, so die Arbeit.	Ödeme neyse, iş de o olur.	Ödül
17	Wer mitessen will, muß auch mitarbeiten.	Biri aşı ortak olacaksa o da çalışmalı.	Yardımlaşma
18	Arbeit' gern und sei nicht faul, Gebratenes fliegt nicht ins Maul.	Şevkle çalış, tembellik etme, ekmek kimsenin ağzına hazır gelmiyor.	Ödül
19	Wer die Ernt' nicht hilft einschneiden, der muß im Winter Hunger leiden.	Hasatın ucundan tutmayan kışın açlık çeker.	Yardımlaşma
20	Ein Ochs, der viel brüllt, zieht wenig.	Çok böğüren öküzün izi az olur.	Ödül
21	Wer ohne Werkzeug arbeitet, ermüdet doppelt so schnell.	Aletsiz iş gören, iki kat daha hızlı yorulur.	Araç
22	Mit stumpfem Gerät macht die Arbeit keinen Spaß.	Kör aletle oldu mu, işin keyfi olmaz.	Araç
23	Verlaß Deine Werkstatt nicht, so wird sie Dich auch nicht verlassen.	Tezgahını terk etme ki, o da seni terk etmesin.	Çalışkanlık
24	Mit fremden Ochsen ist gut pflügen.	Elin öküzü ile çift sürmesi iyidir.	İşe koşma
25	Alle Tätigkeit ist der Weg zur Freude, alles leidende Verhalten der Weg zur Unlust.	Her iş, mutluluğa giden yoldur, ızdırap veren her davranış mutsuzluğa giden yoldur.	Ödül

26	Bei deinem Tun gedenk' des Sprüchleins stündlich: eins nach dem andern, aber gründlich.	Bir iş yapacaksan saat başı şu özlü sözü düşün: tek tek yap, ama sağlam yap.	Beceri
27	Was man gern tut, ist schnell getan.	Şevkle yapılan iş hızlı olur.	Azim
28	Wo das Korn fehlt, nützt das Dreschen nicht viel.	Olmayan başağı dövmek neye yarar?	Çalışkanlık
29	Es ist böß arbeiten und Wasser trinken.	Çalışırken su içmek iyi değildir.	Çalışkanlık
30	Wer Arbeit liebt und sparsam zehrt, Der sich in aller Welt ernährt.	Çalışmayı sevip yersen idareli, Dört diyar besler seni.	Tasarruf
31	Die Arbeit ist unser, das Gedeihen Gottes.	Emek bizden, büyütme Tanrı'dan.	Çalışkanlık
32	Arbeitsschweiß an Händen hat mehr Ehre als ein goldener Ring am Finger.	Ellerdeki emeğin teri, parmağıdaki altın yüzükten daha onurludur.	Çalışkanlık
33	Arbeit gewinnt Feuer aus Steinen.	Emek verirken taşlardan ateş alırsın.	Ödül
34	Man kann keine Windmühle mit einem Blasebalg treiben.	Körükle yel değirmeni mi işler?	Araç
35	Wer mit Vergnügen anfängt, hat die Arbeit halb getan.	Keyifle işe başlayan, o işi yarılar.	Azim
36	Ein Bauer, der sich nicht bückt, macht keine geraden Furchen.	Eğilmeyen rençber, düz arık açamaz.	Azim
37	Tu das Deine, Gott tut das Seine.	Sen kendi işini yap, Tanrı da kendi işini yapar.	Çalışkanlık
38	Besser eigenes Brot als fremder Braten.	Başkasının etindense kendi ekmeğin evladır.	İşe koşma
39	Man kann nicht an einem Tage melken und käsen.	Aynı gün süt sağıp peynir yapılmaz.	Düzen
40	Arbeiten ist der beste Brautschatz.	Çalışmak, en iyi çeyizdir.	Ödül
41	Wer schafft, hat keine Langeweile.	Üreten kimse, hiç sıkılmaz.	Çalışkanlık
42	Was man gerne tut, ist keine Arbeit.	Zevkle yapılan şey, iş değildir.	Azim
43	Es ist besser, mit einem Faulen zu arbeiten als mit einem Dummen.	Bir ahmakla çalışmaktansa bir tembelle çalışmak evladır.	Bilinç

44	Schaff' ohne Rast, Doch ohne Hast.	Çalışırken dinlenme, Ama etme de acele.	Esenlik, Zaman
45	Wer nicht in der Hitze arbeiten will, muß in der Kälte Hunger leiden.	Sıcakta çalışmak istemeyen, soğukta açlık çeker.	Ödül
46	Wie die Aussaat, so die Ernte.	Ekin nasılsa, hasat öyle olur.	Ödül
47	Der fürchtet nicht der Arbeit Plag', wer arbeiten kann und will und mag.	Çalışmayı isteyip seven, emeğin eziyetinden korkmaz.	Azim
48	Gib einem Jungen einen Groschen und tu's selber.	Çocuğun birine bir kuruş verip ne yapacaksan kendin yap.	İşe koşma
49	Arbeit und Vergnügen sollen eng zusammenliegen.	Emek ile keyif arasında bir ilişki olmalı.	Ödül
50	Bei der Ernte viele Hände bedeutet ein schnelles Ende.	Hasatta çok el, işi bitirmek demektir.	Yardımlaşma
51	Auch ein leichtes Ding wird schwer, wenn man's ungern tut.	Gönülsüz yapılırsa, kolay işte bile zorluk vardır.	Azim
52	Arbeit ohne Lohn ist halb Spott halb Hohn.	Ücretsiz emeğin alay bir yanı, dalga öbür yanı.	Ödül
53	Putzen wollen alle den Docht, aber keiner will Öl zugießen.	Herkes ister de fitili temizleyeyim, kimse demez yağ ekleyeyim.	Bilinç
54	Egal wie viel du arbeitest, es gibt jemanden, dem das nicht genug ist.	Ne kadar çalışırsan çalış, memnun edemediğin biri olur.	Bilinç
55	Arbeit ist dreierley: Lehr, Wehr und mehr Arbeit.	Emek üç türlüdür: Öğret, savun, daha çok çalış.	Bilinç
56	Wer vorher nicht reich gewesen, dem tut die Arbeit nicht wehe.	Önceden de zengin olmayana çalışmak ağır gelmez.	Çalışkanlık
57	Arbeit ohne Vorteil wird sauer.	Avantajsız emek, ekşir.	Ödül
58	Am Werke erkennt man den Meister.	Usta iş başında belli olur.	Beceri

Tab. 1: 'Emek' Temalı Almanca Atasözleri

'Emek' Temalı Türkçe Atasözleri

Çalışmanın ikinci veri toplama kaynağı olan TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, tematik bir tarama yapmamakta, harf benzerliğini ölçüt almaktadır. Bu doğrultuda arama

bölümüne önce ‘iş’ sözcüğü girilmiş daha sonra ‘emek’, son olarak da ‘çalışma’ yazılmış, deyimler ve ‘emek’, ‘çalışma’ konusu ile doğrudan ilişkili olmayan atasözleri ayıklanmış ve 45 atasözüne ulaşılmıştır.

Sıra	Atasözü	Tematik Alt Alanı
1	Acele işe şeytan karışır	Zaman
2	Acele işin sonu pişmanlık	Zaman
3	Adamın iyisi işbaşında (alışverişte) belli olur.	Beceri
4	Aklına geleni işleme, her ağacı taşlama	Bilinç
5	Akşamın işini sabaha (yarına) bırakma	Zaman
6	Alet işler, el övünür	Araç
7	Aşı pişiren yağ olur, gelinin yüzü ağ olur.	Araç
8	Aşını, eşini, işini bil	Bilinç
9	Az el aş kotarır, çok el iş kotarır	Yardımlaşma
10	Az eli aştı gör, çok eli işte gör	Yardımlaşma
11	Bin işçi, bir başçı	Düzen
12	Bugünkü (akşamın) işini yarına (sabaha) bırakma (koyma)	Zaman
13	Çocuğa iş, ardına sen düş	İşe Koşma
14	Çocuğa iş buyuran, ardınca kendi gider	İşe Koşma
15	Çocuğu işe sal, ardınca sen var	İşe Koşma
16	Dervişe ‘Bağdat’ta pilav var’ demişler, ‘yalan değilse irak değil’ demiş	Azim
17	Dilden gelen elden gelse, her fukara padişah olur	Beceri
18	Er giden, işine; geç giden, boşuna	Zaman
19	Erken kalktım işime, şeker kattım aşıma	Zaman
20	Eşek (eşkin) eve gelmiş, yorga yolda kalmış	Düzen
21	Gece işi, körler işi	Zaman
22	Harman dövmek keçinin işi değil	Beceri
23	Her işin (şeyin) başı sağlık	Esenlik
24	Hile ile iş gören mihnet ile can verir	Hile
25	İş bilen kılıç kuşanın	Araç
26	İşine hor bakan boynuna torba takar	Bilinç
27	İşleyen demir pas tutmaz (ışıldar)	Çalışkanlık
28	İşten artmaz, dıştan artar	Tasarruf
29	Kör (kesmez) bıçak ele (yavuz), iş bilmeyen avrat dile (yavuz)	Araç

30	Kurda ‘neden boynun (ensen) kalın?’ demişler, ‘işimi kendim görürüm de ondan’ demiş	İşe koşma
31	Nasihat istersen tembele iş buyur	İşe koşma
32	Oynamasını bilmeyen kız ‘yerim dar’ demiş; yerini genişletmişler (bollatmışlar), gerim (yenim) dar’ demiş	Beceri
33	Paran gitti mi diye sormazlar, işin bitti mi diye sorarlar	Azim
34	Paranın gittiğine bakma, işinin bittiğine bak	Azim
35	Pulsuz iş, yolsuz iş	Hile
36	Sabreyle işine, hayır gelsin başına	Azim
37	Sen işten korkma, iş senden korksun	Azim
38	Tembele iş buyur, sana akıl öğretsin	İşe koşma
39	Temiz iş altı ayda çıkar	Zaman
40	Terzinin işi kötü, ayıbını örten ütü	Beceri
41	Toprağı işleyen, ekmeği dişler	Ödül
42	Uşağı işe koş, sen de ardına düş	İşe koşma
43	Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer	Ödül
44	Emek olmadan yemek olmaz	Ödül
45	Boş gezmekten bedava çalışmak yeğdir.	Çalışkanlık

Tab. 2: ‘Emek’ Temalı Türkçe Atasözleri

Ara Değerlendirme

Görüldüğü gibi Almanca ve Türkçede seçilen veri toplama kaynaklarından toplanan, ayıklanan ‘emek’ temalı atasözleri, çeşitli tematik alt alanlara ayrılabilir. Bu bağlamda toplumların çeşitli mevhumlara bakış açılarını yansıtan atasözleri, belli noktalarda ortaklıklar göstermektedir. Almanca ve Türkçede ‘emek’ temalı atasözlerinin karşılaştırılmasında ve olası karşılama olanakları açısından bu ortaklıkları gösterebilmek için bulunan ‘emek’ temalı atasözleri, alt konu alanlarına göre ayrılmış ve sağ sütunda gösterilmiştir. Bu tematik alt ulamlama, veri analizi açısından bir kodlamayı temsil etmektedir. Bu alt ulamlamaya göre ortaya çıkan tematik alt alanlar, ‘zaman, beceri, bilinç, araç, yardımlaşma, düzen, işe koşma, azim, esenlik, hile, çalışkanlık, tasarruf ve ödül’ olarak 13 alt kategoride ele alınabilmektedir.

Sonal Değerlendirme

Bu çalışma kapsamında yapılan karşılıklı taramalar sonucunda atasözlerinin tematik açıdan alt gruplara ayrılması, bir yandan atasözlerinin ana fikirlerini ortaya çıkarmada, diğer yandan atasözlerinin Almanca-Türkçe dil çiftinde karşılanmasında zemin oluşturmaktadır. Aşağıdaki tabloda birbirlerini anlamsal olarak karşılayabilecek

atasözleri eşleştirilerek verilmektedir. Atasözlerinin çevirisinde bir atasözünde o çeviri durumu açısından ritim, uyak, söz oyunu gibi özel bir biçimsel kullanım söz konusu değilse, çevirmenler anlam odaklı hareket edebilir ve kaynak metinde geçen atasözünün vermek istediği mesajı karşılayan bir atasözünü erek dilde arayabilecek ve benzer bir içeriği barındıran atasözünü bulmaya çalışabilecektir. Bu durum, çeviri odaklı araştırma sahası açısından bakıldığında çevirmenin atasözlerinin çevirisinde tercih edebileceği tutumlardan biri olarak kavranmaktadır.

Sıra	Türkçe Atasözü	Almanca Atasözü
1	Adamın iyisi işbaşında (alışverişte) belli olur.	Am Werke erkennt man den Meister.
2	Akşamın işini sabaha (yarına) bırakma	Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen!
3	Alet işler, el övünür	Wer ohne Werkzeug arbeitet, ermüdet doppelt so schnell. Mit stumpfem Gerät macht die Arbeit keinen Spaß.
4	Aşı pişiren yağ olur, gelinin yüzü ağ olur.	Wer ohne Werkzeug arbeitet, ermüdet doppelt so schnell. Mit stumpfem Gerät macht die Arbeit keinen Spaß.
5	Az el aş kotarır, çok el iş kotarır	Bei der Ernte viele Hände bedeutet ein schnelles Ende.
6	Az eli aştı gör, çok eli işte gör	Bei der Ernte viele Hände bedeutet ein schnelles Ende.
7	Bugünkü (akşamın) işini yarına (sabaha) bırakma (koyma)	Was du heute kannst besorgen, das verschiebe nicht auf morgen!
8	Çocuğa iş, ardına sen düş	Gib einem Jungen einen Groschen und tu's selber.
9	Çocuğa iş buyuran, ardınca kendi gider	Gib einem Jungen einen Groschen und tu's selber.
10	Çocuğu işe sal, ardınca sen var	Gib einem Jungen einen Groschen und tu's selber.
11	Dervişe 'Bağdat'ta pilav var' demişler, 'yalan değilse Irak değil' demiş	Lust und Liebe zu einem Ding macht die schwerste Aufgabe gering.
12	Er giden, işine; geç giden, boşuna	Der Pflug am Morgen macht die besten Furchen.
13	Erken kalktım işime, şeker kattım aşıma	Der Pflug am Morgen macht die besten Furchen.
14	Her işin (şeyin) başı sağlık	Besser gut ausruhen als schlecht arbeiten.

15	İşten artmaz, dışten artar	Wer Arbeit liebt und sparsam zehrt, Der sich in aller Welt ernährt.
16	Kör (kesmez) bıçak ele (yavuz), iş bilmeyen avrat dile (yavuz)	Mit stumpfem Gerät macht die Arbeit keinen Spaß.
17	Kurda ‘neden boynun (ensen) kalın?’ demişler, ‘işimi kendim görürüm de ondan’ demiş	Gib einem Jungen einen Groschen und tu’s selber.
18	Oynamasını bilmeyen kız ‘yerim dar’ demiş; yerini genişletmişler (bollatmışlar), gerim (yenim) dar’ demiş	Auch ein leichtes Ding wird schwer, wenn man’s ungern tut.
19	Sen işten korkma, iş senden korksun	Der fürchtet nicht der Arbeit Plag’, wer arbeiten kann und will und mag.
20	Temiz iş altı ayda çıkar	Schaff’ ohne Rast, Doch ohne Hast.
21	Toprağı işleyen, ekmeği dişler	Arbeit gewinnt Feuer aus Steinen.
22	Yazın başı pişenin, kışın aşı pişer	Wer nicht in der Hitze arbeiten will, muß in der Kälte Hunger leiden.

Tab. 3: ‘Emek’ Temalı Almanca ve Türkçe Atasözlerinin Anlamsal Eşleştirilmesi

Sonuç

Çalışmanın gerek kuramsal gerekse uygulamalı kısımlarında varılan bulgular bir üst bakışla değerlendirildiğinde, atasözlerinin çevirisinde özellikle birbirine yakın olmayan dil ailelerine mensup diller arasında biçimsel ve anlamsal eşdeğerlilik yakalamanın oldukça zor olduğu açığa çıkmaktadır. Bu noktada çevirmenler ya biçimden ya da anlamdan zorunlu olarak feragat edecektir. Aynı durum, yani çevirideki biçim ve içerik olarak beliren ikili tutum, kalıplaşmış ifadelerin çevirisinde de ortaya çıkmaktadır. Bu noktada ikinci seçenek, yeni üretim veya açıklayıcı bir çeviri tercihinin yanında, aynı anlamın farklı bir biçimle karşılanması, yani başka sözcükler veya söz gruplarıyla karşılanması olacaktır. Çevirmenlerin bu karşılık arayışında kaynak metinde geçen atasözlerinin ana fikirlerini kavramaları önemli hâle gelmektedir.

Çalışmanın uygulama kısmında yapılan karşılaştırmalar bir yandan iki kültürün ‘emek’ konusuna yaklaşımlarını ortaya koymuş, diğer yandan da farklı çeviri durumlarında çevirmenlerin bir seçenek olarak başvurabilecekleri adaptasyon olanakları ile ilgili ipuçlarını açığa çıkarmıştır. Bu noktada içeriksel olarak kısa ve çarpıcı nitelikler gösteren atasözleri, ders vermektedir. Bu yönüyle atasözlerinde mesaj ön plana çıkmaktadır. Genel bir sonuç ve çıkarım olarak; yoğun kültür yüklü birimler olarak atasözlerinin çevirisinde özellikle kültürel açıdan birbirine çok yakın sayılamayacak diller arasında sözcüksel çevirinin sonuç vermediği, bunun yerine aynı anlamın diğer dilde karşılanmasını sağlayacak adaptasyon stratejilerinin uygulanabileceği ortaya çıkmaktadır.

Kaynakça

- Akar, Yaşar** (2001): *1000 Idiome und Ihre Anwendung –Beispielhaft Dargestellt – Deutsch – Türkisch; Türkisch – Deutsch*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Aphorismen** (2024): <https://www.aphorismen.de/> (En son erişim: 12.12.2024).
- Baker, Mona** (1992): *In other words: a course on translation*. London and New York: Routledge, 180-216.
- DUDEN. Das Onlinewörterbuch** (2024): <https://www.duden.de/woerterbuch> (En son erişim: 14.12.2024).
- Hennequin, Jean / Gruhn, Heike** (2015): Der Rückgriff auf Paralleltex te in der literarischen Übersetzung: Übersetzungskritik und Vorschläge bezüglich der Übersetzung von Sprichwörtern des Simplicissimus von Grimmelshausen. *Verbum et Lingua*, 68-85.
- IDS, Leibniz-Institut für deutsche Sprache** (2024): <https://www.ids-mannheim.de/> (En son erişim: 12.12.2024).
- Lehmann, Christoph** (1630): *Florilegum Politicum. Politischer Blumengarten*, Originaltext.
- Özbent, Sueda** (2023): Übersetzung von Kulturreferenzen und Kulturemen in den Sprichwörtern (Deutsch-Türkisch). *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Uluslararası Filoloji ve Çeviribilim Dergisi*, 5(1), 1-17. <https://doi.org/10.55036/ufced.1190643>.
- Seresová, Katarina** (2017): Die Probleme bei der Übersetzung von Sprichwörtern Problems in Translating Proverbs. *Lingua et vita* 12/2017, 95-102.
- Simrock, Karl** (1846): *Die deutschen Sprichwörter* (= Die deutschen Volksbücher, Bd. 5).
- TDK Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü** (2024): <https://sozluk.gov.tr/> (En son erişim: 12.12.2024).
- Wander, Karl Friedrich Wilhelm** (1867): *Deutsches Sprichwörter-Lexikon*, 5 Bde., 80.
- Wilss, Wolfram** (1977): *Übersetzungswissenschaft. Probleme und Methoden*. Stuttgart: Ernst Klett Verlag.